

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

The article deals with the peculiarities of the investment policy in the international political competition. The author comes to the conclusion that depending on the maturity of a national economy and level of its integration into the world economy a country takes its place in the international relations system.

Інвестиційна політика є складовою частиною економічної політики держави. Під інвестиційною політикою держави розуміється комплекс цілеспрямованих заходів щодо створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою пожвавлення інвестиційної діяльності, підйому економіки, підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем. Основною метою інвестиційної політики є створення оптимальних умов для активізації інвестиційного потенціалу. Основними напрямками інвестиційної політики виступають заходи по організації сприятливого режиму для діяльності вітчизняних і іноземних інвесторів, збільшенню прибутковості і мінімізації ризиків на користь стабільного економічного і соціального розвитку, підвищенню життєвого рівня населення. Результат впровадження інвестиційної політики оцінюється залежно від об'єму залучених у розвиток економіки інвестиційних ресурсів.

Інвестиційна політика не може здійснюватися без механізму реалізації: вибір джерел і методів фінансування інвестицій; визначення термінів реалізації; вибір органів, відповідальних за реалізацію інвестиційної політики; створення необхідної нормативно-правової бази функціонування ринку інвестицій; створення сприятливих умов для залучення інвестицій.

Окрім державної інвестиційної політики розрізняють галузеву, регіональну інвестиційну політику і інвестиційну політику підприємства. Багато проблем формування інвестиційного процесу в сучасних умовах обумовлено відсутністю чітко розробленої системи принципів інвестиційної політики. Система принципів інвестиційної політики є стрижнем розвитку економіки, що забезпечує ефективну взаємодію всіх рівнів, починаючи від підприємств і охоплюючи органи влади всіх рівнів.

Згідно теорії інвестицій основними принципами інвестиційної політики є: цілеспрямованість, ефективність, багатоваріантність, системність, гнучкість, готовність до освоєння ресурсів, урегульованість дій, комплексність, соціальна, екологічна і економічна безпека.

Ці принципи повинні реалізовуватися в інвестиційній політиці органів влади різного рівня. Інвестиційна політика на федеральному рівні повинна активізувати інвестиційну діяльність на рівні регіонів і підприємств.

Для проведення ефективної муніципальної інвестиційної політики (на рівні муніципальних утворень) потрібне вироблення стратегії інвестиційної діяльності на рівні регіону (області, краю, республіки). Залучення інвестицій на регіональному рівні доцільно проводити з урахуванням наступних вимірів:

- оцінки інвестиційного потенціалу, сильних і слабких сторін регіону;
- формування і реалізації стратегії регіонального розвитку;

---

* аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Макаренко Є.А

- розробки цільових комплексних програм, що реалізують маркетингові, організаційно-технічні та інші заходи по залученню інвестицій в регіон (у цільових комплексних програмах може бути система програмних заходів, наприклад, створення бізнес-карти, яка містить інформацію про діловий потенціал регіону в цілому і його окремих територіальних утворень);

- формування банку даних виробничих потужностей, вільних і пропонованих для включення в інвестиційний процес, неефективно використовуваних, а також майна для передачі в лізинг;

- розробки програм для стимулювання окремих територій шляхом відкриття зон вільного підприємництва, а також мір щодо зниження незавершеного будівництва;

- формування бізнес-профілів по окремих галузях і підприємствах.

- При розробці інвестиційної політики необхідно дотримуватися наступних принципів:

- націленість інвестиційної політики на досягнення стратегічних планів і фінансову стійкість;

- облік інфляції і чинники ризиків;

- економічне обґрунтування інвестицій;

- формування оптимальної структури портфельних і реальних інвестицій;

- ранжирування проектів інвестицій по їх важливості і послідовності, виходячи з наявних ресурсів, з урахуванням залучення зовнішніх джерел;

- вибір надійних і дешевших джерел і методів фінансування інвестицій.

Врахування цих і інших принципів дозволить уникнути багатьох помилок і прорахунків при розробці інвестиційної політики [1].

Інвестиційний процес є багатобічною діяльністю учасників відтворювального процесу по нарощуванню капіталу нації. Це – явище складне, тому доцільно розглянути суть самого поняття «інвестиції» і їх класифікацію.

Серед учених-економістів немає єдиної думки щодо самого поняття «інвестиції». Якщо говорити узагальнено, то інвестиціями є засоби, що вкладаються в економіку, в економічні об'єкти і проекти, призначені для забезпечення виробництва економічних ресурсів у майбутньому. Якщо ж давати повне визначення, то інвестиції – це будь-які наявні засоби, покликані служити задоволенню майбутніх потреб, для чого вони відволікаються від поточного використання і вкладаються в певний напрям, що приносить вигоду. Якщо мова йде про реальні інвестиції, то це є довгострокові вкладення капіталу в підприємства різних галузей економіки.

Залежно від оперованих цінностей розрізняють три типи інвестицій: реальні, фінансові і інтелектуальні.

Реальні інвестиції включають вкладання засобів в матеріальні активи (матеріальний капітал: будівлі, устаткування, товарно-матеріальні запаси і ін.) і нематеріальні активи (патенти, ліцензії, «ноу-хау» і ін.).

Під фінансовими інвестиціями розуміються вкладання в цінні папери (акції, векселі, облігації і ін.), цільові банківські внески, депозити.

Інтелектуальні інвестиції – це вкладання засобів в творчий потенціал суспільства, об'єкти інтелектуальної власності, виходячи з авторського, винахідницького і патентного права.

За характером участі в інвестуванні виділяють прямі, непрямі і портфельні інвестиції.

Під прямими інвестиціями розуміється безпосередня участь інвестора у виборі об'єкту інвестування і вкладенні засобів без посередників. Непрямі інвестиції – це інвестування через посередників. Наприклад, придбання особами інвестиційних сертифікатів інвестиційного фонду, який розміщує отримані кошти в об'єкти інвестування на свій розсуд, бере участь в управлінні ними і розподіляє частку прибутку серед клієнтів. Портфельні інвестиції – це вкладення капіталу в різні

цінні папери. В даний час виникла потреба встановлювати реально здійсненні темпи розвитку інвестиційної сфери, визначати планові показники інвестицій, формувати їх структуру, перелік цільових програм і інвестиційних проектів, що підлягають практичній реалізації в плановому періоді на основі багатоваріантних прогностичних розрахунків. Прогнозування інвестицій – складний, багатоступеневий процес вивчення імовірнісних сторін вкладення капіталу в ту або іншу сферу економіки в майбутньому.

Прогнозування інвестицій припускає: здійснення кількісного і якісного аналізу тенденцій інвестиційних процесів, існуючих проблем і нових явищ; альтернативне передбачення майбутнього розвитку галузей народного господарства як можливих об'єктів вкладання капіталу; оцінку можливостей і наслідків вкладання засобів в ту або іншу сферу економіки.

Аналізуючи міжнародний досвід в області планування інвестицій, можна відзначити, що компанії визначають для себе групу критеріїв, які дозволяють ухвалювати рішення про об'єми і напрями інвестицій. Можна визначити основні критерії, що є базовими практично для всіх компаній, які займаються інвестиційним плануванням, це: розміри місцевого ринку; природні ресурси і географічне положення країни (регіону); доступність ринку; робоча сила; валютний ризик; повернення капіталу; захист прав інтелектуальної власності; торговельна політика (рівень тарифів, обмінний курс національної валюти, квоти, ліцензії і ін.); політична стабільність; макроекономічна політика (економічна стабільність); інфраструктура і послуги (дороги, порти, комунікаційні мережі, юридичні, страхові фірми, комерційні банки і ін.).

При плануванні інвестицій на рівні країни і регіонів використовують поняття «Інвестиційний клімат». У економічній літературі декілька останніх років активно дискутується суть даного поняття. Так, на думку П. Гаглоєва, С. Белогура, «під інвестиційним кліматом країни або регіону розуміється узагальнення характеристики сукупності економічних, соціальних, політичних і державно-правових умов, що створюють певний рівень привабливості фінансових вкладень» [2].

На думку Д. Гусевої, інвестиційний клімат – це «система соціально-економічних стосунків, що формуються під впливом широкого кола взаємопов'язаних процесів на макро- і мікро- рівні управління, що створюють передумови для появи стійких інвестиційних мотивацій» [3].

По змісту всі автори трактують інвестиційний клімат як сукупність різних чинників, за допомогою яких можна визначити стан зовнішньої інвестиційного середовища, в якому передбачається здійснення і розвиток конкретного інвестиційного процесу.

Слід уточнити і деталізувати визначення «регіонального інвестиційного клімату», який є узагальненою характеристикою всієї сукупності соціальних, правових, економічних, організаційних, політичних, історичних, культурних передумов, наявністю інфраструктури ринку цінних паперів і ефективного корпоративного управління. Це сукупність чинників і умов, що зумовлюють залучення в економіку регіону інвестицій з різних джерел фінансування для реалізації інтересів і цілей регіонального рівня.

Щоб забезпечити поступальний розвиток економіки в країні в цілому, і в кожному регіоні необхідний значний інвестиційний потенціал.

Для виникнення інвестиційних ресурсів, що формують інвестиційний потенціал, необхідні наступні умови: існування заощаджень і здатність населення робити поточні заощадження; можливість обслуговування боргу; іноземні позики і інвестиції. Масштаби і ефективність реалізації інвестиційного потенціалу визначаються ступенем сприятливості інвестиційного клімату. Інвестиційний клімат визначається дією наступних основних чинників:

1. Геополітичне положення регіону і його природно-ресурсний потенціал. Прикордонне положення регіону, проходження через його територію найважли-

віших транспортних шляхів, зокрема для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, наявність морських портів, сусідство з промислово розвиненими регіонами підвищують його привабливість для інвесторів. Наявність власної сировинної бази, з одного боку, підвищує ефективність інвестицій за рахунок зменшення транспортних витрат, зниження залежності від зовнішніх постачань сировини. Це може мати особливе значення в умовах автоматизації регіональних економік і регіоналізації товарних ринків. З іншого боку, добувні галузі характеризуються високою капіталоємністю і тривалими термінами окупності капіталомістких вкладень, що робить їх недоступними для реальних інвестицій дрібних і середніх інвесторів, одночасно обмежуючи можливості залучення кредитних ресурсів.

2. Виробничий і фінансовий потенціал регіону і стан регіональних товарних ринків. Привабливішими для потенційних інвесторів є регіони, що мають в своєму розпорядженні розвинену виробничу інфраструктуру, дешеву робочу силу необхідної кваліфікації, можливості мобілізації фінансових ресурсів, вільні ніші на регіональних ринках продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання.

3. Рівень розвитку ринкової інфраструктури, таких її інвесторів, як банки, біржі, торгові доми, страхові, інвестиційні, лізингові компанії, інвестиційні фонди і ін.

4. Наявність цих інститутів сприяє формуванню регіональних ринків капіталу, можливості мобілізації фінансових ресурсів для інвестування за рахунок залучення коштів господарюючих суб'єктів, населення, за допомогою випуску цінних паперів, використання ресурсів банків.

5. Податкова політика. Органи влади і управління суб'єктів Російської Федерації мають в своєму розпорядженні широкі можливості впливу на інвестиційний клімат шляхом регулювання умов оподаткування, введення додаткових пільг з метою залучення інвестицій в пріоритетні сфери економіки регіону, страхування приватних інвестицій за рахунок засобів бюджету суб'єктів Федерації, ініціації створення на території регіону вільних економічних зон або режиму найбільшого сприяння.

6. Зовнішньоекономічні ризики. Неврегульованість міжнаціональних, бюджетних стосунків, нестабільність соціально-політичної ситуації в регіоні, наявність гострих соціальних проблем, що виявляються в підвищенні рівня політичної активності населення, страйковому русі, різко погіршують клімат в регіоні і по своєму впливу на рівень інвестиційної активності можуть переважити всі позитивні економічні чинники.

Існують різні методики визначення зведеної характеристики, за допомогою якої можна оцінити стан зовнішнього інвестиційного середовища, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, окремого підприємства). В одних випадках вчені таку характеристику називають рейтингом, в інших – інвестиційним кліматом.

Можна виділити три найбільш характерних підходи до оцінки інвестиційного клімату.

Перший підхід – макроекономічний. Він базується на оцінці макроекономічних показників, таких як: динаміка валового внутрішнього продукту і обсяг виробництва промислової продукції; динаміка розподілу національного доходу, пропорції накопичення і споживання; стан законодавчого регулювання інвестиційної діяльності; розвиток окремих інвестиційних ринків, зокрема фондового і грошового.

Другий підхід – факторний, який ґрунтується на оцінці набору чинників, що впливають на інвестиційний клімат. Серед них, наприклад, такі як характеристика економічного потенціалу; загальні умови господарювання; зрілість ринкового середовища в регіоні; політичні, соціальні і соціокультурні, організаційно-правові, фінансові і інші чинники.

Третій підхід – ризиковий. Прихильники даного підходу як складові інвестиційного клімату розглядають два основні варіанти: інвестиційний потенціал і інвестиційні ризики. Інвестиційний потенціал оцінюється на основі макроекономічної характеристики, що включає: наявність на території чинників виробництва; зокрема трудових ресурсів з урахуванням їх освітнього рівня; споживчий попит; результати господарської діяльності населення в регіоні; рівень розвитку науки і впровадження її досягнень; розвиненість провідних інститутів ринкової економіки; забезпеченість комплексною інфраструктурою.

Інвестиційні ризики оцінюються з позиції вірогідності втрат інвестицій і доходу. У числі ризиків враховуються: економічний, фінансовий, політичний, соціальний, екологічний, кримінальний і законодавчий.

На основі великої групи показників оцінюються рейтинги кожного регіону в цілому, по кожному блоку інвестиційного потенціалу, і по кожному ризику. Зрештою оцінюється стан інвестиційного клімату з позиції розвитку регіональної суспільної системи в цілому [4].

Категорія «інвестиційний клімат» достатньо суб'єктивна, але дозволяє визначити зовнішнє інвестиційне середовище, в якому передбачається здійснювати інвестиційний процес, в той час, як традиційні методи залучення інвестицій засновані на обліку окремих чинників, що характеризують окремі напрями розвитку підприємства, регіону, країни в цілому. На завершення представлення основ інвестиційної сфери варто підкреслити, що ці параметри, фактори і ризики, що застосовуються для прогнозування і оцінки інвестиційного потенціалу є складовими інформаційного ресурсу, який органам державної влади потрібно збирати, впорядковувати та надавати в електронному форматі на офіційних сайтах для зручності зарубіжних інвесторів.

В цілому, варто сказати, що інвестиції є важливим фактором та суттєвою детермінантою економічного зростання, а інвестиційна діяльність являє собою сукупність практичних дій, спрямованих на реалізацію інвестицій. Забезпечення високого рівня інвестування слугує цільовим орієнтиром та є одним із основних завдань держави у соціально-економічному розвитку та міжнародних відносинах.

У сучасній економіці масштабна диверсифікована міжнародна інвестиційна діяльність формує усталені довгострокові передумови і чинники високоінтегрованого ефективного розвитку. На рівні національних економік міжнародні інвестиційні процеси проявляються, з одного боку, як експорт капіталу, а з іншого – як його імпорт. Залежно від ступеня зрілості національної економіки, рівня її інтегрованості у світове господарство формується її позиція у системі міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Государственное регулирование рыночной экономики/ под ред. Кушлина В. И., Волгина Н.А. - М.: Экономика, 2000. – 735 с.
2. Гаглоев П., Белогур С. Инвестиционные просторы России // Российский инвестиционный вестник, 2007. - № 3. - с. 36.
3. Гусева К. Ранжирование субъектов РФ по степени благоприятности инвестиционного климата // Вопросы экономики, 2006. - № 6. - с.62.
4. Яскевич А.Й. Державне регулювання розвитку венчурного бізнесу в інвестиційній сфері [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-1/txts/Yaskevut.htm>